REKOMENDACIJA
DĖL ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO RINKIMŲ METU

2024 m. balandžio 5 d.

Rinkimai yra kiekvienos demokratinės valstybės pagrindas. Politinių partijų, politinių komitetų ir save išsikėlusių kandidatų (toliau – kandidatai) bendravimas su rinkėjais (duomenų subjektais) yra neatsiejama demokratiškų rinkimų dalis, tačiau svarbu nepamiršti, kad jų metu tvarkant (pavyzdžiui, renkant, saugant, perduodant ir kt.) rinkėjų asmens duomenis būtina tinkamai užtikrinti Bendrajame duomenų apsaugos reglamente (toliau – BDAR) nustatytų asmens duomenų tvarkymo taisyklių laikymąsi. Šia Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos (toliau – VDAI) rekomendacija[1] siekiama didinti politinių partijų, politinių komitetų ir kandidatų informuotumą apie asmens duomenų ir privatumo apsaugą rinkimų metu ir atkreipti dėmesį į svarbiausias pareigas, susijusias su asmens duomenų apsauga.

2022 m. birželio 23 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Rinkimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo konstitucinį įstatymą,[2] kuriuo priimtas Lietuvos Respublikos rinkimų kodeksas, pakeitęs galiojančius Seimo rinkimų, Prezidento rinkimų, Rinkimų į Europos Parlamentą, Savivaldybių tarybų rinkimų, Vyriausiosios rinkimų komisijos ir Politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymus.

Rinkimų kodeksas nustato Lietuvos Respublikos Seimo, Lietuvos Respublikos Prezidento, Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų, savivaldybių merų rinkimų ir rinkimų į Europos Parlamentą tvarką, rinkimų politinių kampanijų finansavimo pagrindus ir tvarką, Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos, kitų rinkimų komisijų statusą, veiklos principus, uždavinius ir funkcijas, sudarymo bei darbo organizavimo tvarką. Taigi, Rinkimų kodeksas nustato ir atitinkamas asmens duomenų tvarkymo taisykles rinkimų metu.

_____

[1] Ši rekomendacija parengta remiantis 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas), Europos Komisijos 2018 m. rugsėjo 12 d. rekomendaciniu dokumentu Komisijos gairėmis dėl Sąjungos duomenų apsaugos teisės aktų taikymo rinkimams, Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno 2018 m. gruodžio 17 d. nuomone Nr. 10/2018 dėl Komisijos dokumentų rinkinio dėl laisvų ir sąžiningų Europos parlamento rinkimų.

[2] https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/44e06821075711edbfe9c72e552dd5bd/asr.

TURINYS

BENDRIEJI ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO REIKALAVIMAI 3
ASMENS DUOMENŲ SĄVOKOS YPATUMAI 3
DUOMENŲ VALDYTOJAI 3
DUOMENŲ TVARKYMO PRINCIPAI 4
DUOMENŲ TVARKYMO TIKSLAI IR TEISĖTO ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO SĄLYGOS 4
DUOMENŲ SUBJEKTO SUTIKIMAS 5
TEISINĖS PRIEVOLĖS VYKDYMAS 5
SPECIALIŲ KATEGORIJŲ ASMENS DUOMENŲ TVARKYMAS 6
DUOMENŲ TVARKYMO SKAIDRUMAS 6
ASMENS DUOMENŲ SAUGUMAS 7
POVEIKIO DUOMENŲ APSAUGAI VERTINIMAS 7
DUOMENŲ SUBJEKTŲ TEISĖS 7
POLITINĖ REKLAMA IR TIESIOGINĖ RINKODARA 8

BENDRIEJI ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO REIKALAVIMAI

ASMENS DUOMENŲ SĄVOKOS YPATUMAI

Asmens duomenys – bet kokia informacija apie fizinį asmenį[3], kurio tapatybė nustatyta arba kurio tapatybę galima nustatyti (BDAR 4 straipsnio 1 punktas). Ar fizinio asmens tapatybę galima tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyti, reikia atsižvelgti į visas priemones, kurių duomenų valdytojas arba kitas asmuo gali pagrįstai imtis šio asmens tapatybei nustatyti, tačiau nebūtina, kad vienas subjektas turėtų visą informaciją, leidžiančią identifikuoti fizinį asmenį[4]. Vadinasi, išvestiniai duomenys, kai skirtinga informacija, kuri tvarkoma kartu ar panaudojama informacija iš kitų šaltinių gali atskleisti konkretaus fizinio asmens tapatybę ir ją gali nustatyti ne tik duomenų valdytojas, bet ir kitas asmuo, taip pat yra laikoma asmens duomenimis.[5]

Fizinio asmens *politinės pažiūros* yra laikomos specialių kategorijų asmens duomenimis, vadovaujantis BDAR 9 straipsnio 1 dalimi, todėl tokiems duomenims *taikytina aukštesnio lygio apsauga* (BDAR preambulės 53 konstatuojamoji dalis).

Pavyzdžiui, aspektai, kurie gali turėti įtakos vertinant, ar tvarkomi duomenys yra laikytini asmens duomenimis ir duomenimis apie politines pažiūras:

- kuo detalesni (tikslesni) duomenys tvarkomi ir kuo labiau politinė partija gali daryti prielaidą apie asmens politines pažiūras, tuo labiau tikėtina, kad tai bus susiję su asmens duomenų tvarkymu apie asmens politines pažiūras;
- jeigu tam tikros analizės perkamos iš išorės paslaugų teikėjų, kurie pateikia fizinių asmenų adresus su rinkėjo profiliu, daugeliu atvejų tai bus laikoma asmens duomenų tvarkymu;
- jeigu interaktyvių žemėlapių sprendimai leidžia pereiti iki namų ūkio lygio informacijos, tokia informacija būtų laikoma asmens duomenimis (informacija apie asmenį ar asmenis, gyvenančius konkrečioje gyvenamojoje vietoje);
- jeigu apibendrinti ar statistiniai duomenys apimtų ir kitus duomenis (pavyzdžiui, informaciją apie respondentų amžių, lytį ir pan.), tuomet kartu jungiant šiuos duomenis galėtų būti sudaromos galimybės konkretų fizinį asmenį identifikuoti, ir tokiu atveju šie duomenys būtų laikomi asmens duomenimis;
- kuo daugiau atskirų duomenų yra jungiama tarpusavyje, tuo didesnė tikimybė, kad iš jų bus galima fizinį asmenį identifikuoti.

DUOMENŲ VALDYTOJAI

BDAR 4 straipsnio 7 punktas nustato, kad *duomenų valdytojas* – tai fizinis arba juridinis asmuo, valdžios institucija, agentūra ar kita įstaiga, kuris vienas ar drauge su kitais nustato duomenų tvarkymo tikslus ir priemones[6]. Taigi, rinkimų metu duomenų valdytojais paprastai būtų laikomos tiek politinės partijos, tiek politiniai komitetai, tiek konkretūs kandidatai, nes šie subjektai nustato duomenų tvarkymo tikslus ir sprendžia, kokiomis priemonėmis duomenis tvarkyti (pasirenka duomenų tvarkytojus, duomenų apsaugos priemones, nustato asmenų, galėsiančių su jai susipažinti, ratą ir pan.).

Vadinasi, politinėms partijoms, politiniams komitetams ir kandidatams galioja visos BDAR nustatytos duomenų valdytojo teisės ir pareigos, tokios kaip pareiga duomenis tvarkyti aiškiai apibrėžtais ir teisėtais tikslais, pasirinkti asmens duomenų saugumo riziką atitinkančias technines ir

[3] Informacija, kuri dėl savo turinio, tikslo ir poveikio yra susijusi su konkrečiu fiziniu asmeniu.
[4] Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. lapkričio 9 d. sprendimo byloje C-319/22 45 punktas.
[5] 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupės 2007 m. birželio 20 d. nuomonė Nr. 4/2007 „Dėl asmens duomenų sąvokos“.
[6] Ar asmuo yra duomenų valdytojas, vertinama atsižvelgiant į kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybes.

organizacines saugumo priemones, įgyvendinti pritaikytąją ir (ar) standartizuotąją duomenų apsaugą (angl. *data protection by design and by default*) ir *sugebėti įrodyti*, kad laikomasi BDAR 5 straipsnyje nustatytų principų, susijusių su asmens duomenų tvarkymu.

DUOMENŲ TVARKYMO PRINCIPAI

Politinės partijos, politiniai komitetai ir kandidatai turi laikytis su asmens duomenų tvarkymu susijusių principų dar prieš pradedant tvarkyti duomenis iki jų sunaikinimo momento. Duomenų valdytojas turi žinoti, kieno asmens duomenis jis tvarko ir kokiu tikslu, kokiems asmenims ir dėl kokių priežasčių prie šių asmens duomenų yra būtina prieiga, taip pat užtikrinti kitų BDAR nustatytų pareigų vykdymą.

Taigi, pagrindinės asmens duomenų tvarkymo taisyklės, kurių duomenų valdytojams reikia laikytis rinkimų metu:

1) užtikrinti tinkamą duomenų subjektų informavimą (*skaidrumo principas*);
2) duomenis tvarkyti tik tais tikslais, kuriais jie buvo surinkti, arba su jais suderinamais tikslais (*tikslo apribojimo principas*);
3) rinkti tik tuos asmens duomenis, kurie būtini tikslui, kuris buvo nurodytas duomenų subjektui, pasiekti (*duomenų kiekio mažinimo principas*);
4) užtikrinti, kad asmens duomenys bus saugomi tokį laikotarpį, kuris būtinas tikslui pasiekti (*saugojimo trukmės apribojimo principas*);
5) užtikrinti tvarkomų asmens duomenų saugumą (*vientisumo ir konfidencialumo principas*) ir juos tinkamai sunaikinti, kai tikslas pasiektas;
6) gerbti duomenų subjektų teises ir užtikrinti jų įgyvendinimą (teisę susipažinti su duomenų valdytojo tvarkomais jų asmens duomenimis ir, esant pagrindui, prieštarauti dėl jų tvarkymo).

DUOMENŲ TVARKYMO TIKSLAI IR TEISĖTO ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO SĄLYGOS

Vadovaujantis BDAR asmens duomenys gali būti tvarkomi, kai toks asmens duomenų tvarkymas gali būti pagrįstas bent viena teisėto asmens duomenų tvarkymo sąlyga, numatyta BDAR 6 ir 9 straipsniuose, kai tvarkomi politines pažiūras atskleidžiantys asmens duomenys .

Asmens duomenų rinkimui ir tvarkymui rinkimų kontekste paprastai taikomos šios teisėto asmens duomenų tvarkymo sąlygos:

- Duomenų subjekto sutikimas (BDAR 6 straipsnio 1 dalies a punktas ir, kai taikoma, BDAR 9 straipsnio 2 dalies a punktas).
- Teisinės prievolės vykdymas (BDAR 6 straipsnio 1 dalies c punktas).
- Specialių kategorijų asmens duomenys tvarkomi politinių tikslų siekiančių politinės partijos, fondo, asociacijos ar kitos pelno nesiekiančio organizacijos (BDAR 9 straipsnio 2 dalies d punktas).

Pažymėtina, kad duomenų tvarkymo tikslas turi būti įvardytas duomenų gavimo metu. Jei asmens duomenys tvarkomi kitu tikslu, negu jų gavimo metu buvo nurodyta duomenų subjektui, naujas tikslas turi būti suderinamas su pirminiu[7]. Jei duomenų tvarkymo tikslai nesuderinami, tuomet duomenys negali būti tvarkomi.

[7] Tikslų suderinamumo vertinimas atliekamas pagal BDAR 6 straipsnio 4 dalies taisykles. Detaliau apie tikslų suderinamumo vertinimą skaitykite 29 straipsnio darbo grupės 2013 m. balandžio 2 d. nuomonėje Nr. 03/2013 dėl tikslo ribojimo.

Pavyzdžiui, jei duomenys buvo surinkti komerciniais tikslais, tai tokie duomenys vėliau negalėtų būti tvarkomi rinkimų tikslais, nes šie du skirtingi tikslai yra nesuderinami.

Be to, svarbu pažymėti, kad politinės partijos, politiniai komitetai ir kandidatai neturėtų naudoti duomenų, gautų iš trečiųjų šalių, išskyrus tuos atvejus, jei šie duomenų valdytojai atliktų tikslų suderinamumo vertinimą, be kita ko, tinkamą duomenų kilmės patikrinimą, įsitikinant, kad duomenys buvo surinkti ir toliau naudojami teisėtai.

DUOMENŲ SUBJEKTO SUTIKIMAS

Jeigu kaip teisėto asmens duomenų tvarkymo sąlyga pasirenkamas sutikimas, jis turi būti gaunamas laikantis BDAR 7 straipsnyje nustatytų sutikimo sąlygų, t. y. duotas laisva valia, konkretus ir nedviprasmiškas, duotas aktyviais veiksmais, duotas tinkamai informuoto duomenų subjekto.

Taip pat pastebėtina, kad sutikimas ne visais atvejais gali būti tinkamas asmens duomenų teisėto tvarkymo pagrindas. Pagal BDAR įtvirtintą bendrą taisyklę, jei duomenų subjektas neturi realaus pasirinkimo, jaučiasi priverstas sutikti arba patirtų neigiamų pasekmių, jei sutikimo neduotų, *toks sutikimas negalioja*.[8]

Pavyzdžiui, manytina, kad šia teisėto asmens duomenų tvarkymo sąlyga turėtų būti remiamasi rinkėjams siunčiant pranešimus balsuoti už vieną ar kitą kandidatą ar skambinant rinkėjams rinkimų agitacijos tikslais.

Primintina, kad net ir atsitiktinai sugeneruotas telefono ryšio numeris yra laikytinas asmens duomenimis.[9]

TEISINĖS PRIEVOLĖS VYKDYMAS

Duomenų valdytojai rinkimų metu duomenis tvarko remiantis teisine prievole, kai ši pareiga jiems įvardijama teisės aktuose.

Pavyzdžiui, Rinkimų kodekso 79 straipsnio 4 ir 5 dalys nustato pareigą rinkti rinkėjų asmens duomenis rinkėjų parašų rinkimų lapuose.

Rinkėjų parašų rinkimo lapo apačioje turi būti nurodyta rinkėjų parašus rinkusio asmens vardas ir pavardė, paso arba asmens tapatybės kortelės, arba teisę nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje patvirtinančio dokumento numeris, gyvenamosios vietos adresas, parašas ir parašo data.

Rinkėjų parašų rinkimo lape rinkėjas asmeniškai įrašo savo vardą, pavardę, gimimo datą, paso, asmens tapatybės kortelės arba teisę nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje patvirtinančio dokumento numerį (per savivaldybių tarybų, merų rinkimus ir rinkimus į Europos Parlamentą), gyvenamosios vietos adresą, datą ir pasirašo.

---

[8] Europos duomenų apsaugos valdybos 2020-05-04 Gairėse 05/2020 dėl sutikimo pagal Reglamentą 2016/679 pasisakoma, kad jeigu jeigu atsiėmus sutikimą, asmens duomenys ir toliau tvarkomi remiantis kitu teisiniu pagrindu, gali kilti abejonių dėl sutikimo, kaip pirminio teisinio pagrindo, naudojimo. Jeigu duomenis iš pradžių būtų buvę galima tvarkyti naudojantis tuo kitu pagrindu, asmens prašymas sutikti, kad duomenys būtų tvarkomi, gali būti laikomas klaidinančiu ir nesąžiningu.

[9] VDAI 2023-12-04 D.U.K. Ar atsitiktinai sugeneruotas telefono numeris yra asmens duomenys?

SPECIALIŲ KATEGORIJŲ ASMENS DUOMENŲ TVARKYMAS

Specialių kategorijų duomenis (pavyzdžiui, asmens duomenis atskleidžiančius fizinio asmens politines pažiūras) paprastai tvarkyti leidžiama, kai *duomenų subjektas aiškiai sutiko*, kad tokie asmens duomenys būtų tvarkomi vienu ar keliais nurodytais tikslais, išskyrus atvejus, kai Europos Sąjungos arba valstybės narės teisėje numatyta, kad BDAR 9 straipsnio 1 dalyje nurodyto draudimo duomenų subjektas negali panaikinti. (BDAR 9 straipsnio 2 dalies a punktas).

Taip pat specialių kategorijų asmens duomenis tvarkyti gali politinių tikslų siekiantis fondas, asociacija ar kita pelno nesiekianti organizacija tik vykdydami teisėtą veiklą ir taikydami tinkamas apsaugos priemones, ir su sąlyga, kad tvarkomi tik tos organizacijos narių ar buvusių narių arba asmenų, kurie reguliariai palaiko ryšius su ja dėl jos siekiamų tikslų, duomenys ir kad asmens duomenys neatskleidžiami už organizacijos ribų be duomenų subjektų sutikimo (BDAR 9 straipsnio 2 dalies d punktas).

DUOMENŲ TVARKYMO SKAIDRUMAS

BDAR reikalauja, kad asmens duomenys būtų tvarkomi sąžiningai. Sąžiningumas iš esmės įpareigoja rinkimų metu duomenis tvarkyti skaidriai ir informuoti rinkėjus, kaip jų asmens duomenys bus panaudojami, įskaitant ir tai, kam jie gali būti perduoti.

Paprastai fiziniai asmenys nežino, kas ir kokiais tikslais tvarko jų duomenis, todėl BDAR nustato duomenų valdytojams pareigą suteikti duomenų subjektams glaustą, skaidrią informaciją apie jų duomenų tvarkymą, pateiktą aiškia ir paprasta kalba (BDAR 13–14 straipsniuose yra nustatyta, kokia informacija turi būti pateikta, kai asmens duomenys renkami iš duomenų subjekto ir (ar) kai asmens duomenys yra gauti ne iš duomenų subjekto).

Duomenų valdytojas privalo ne tik paprastai ir aiškiai informuoti duomenų subjektus apie jų asmens duomenų tvarkymą, tačiau taip pat teikti papildomą informaciją, kad subjektai suprastų jų asmens duomenų tvarkymo politinės partijos veikloje apimtį, pasekmes *ir kad vėliau jiems nebūtų netikėta,* kaip naudojami jų asmens duomenys.

Pavyzdžiui, trumpas ir sudėtingas pranešimas apie duomenų tvarkymą, pateiktas bendrame rinkiminės medžiagos rinkinyje, skaidrumo reikalavimų neatitiktų.

Visos asmens duomenis tvarkančios organizacijos privalo užtikrinti, kad duomenų subjektai suprastų, kaip ir kokiais tikslais jų duomenys bus naudojami dar iki duodant sutikimą (jeigu duomenys tvarkomi remiantis šia sąlyga) ir iki faktinio duomenų gavimo (nepriklausomai nuo rinkimo pagrindo).

Duomenų valdytojas turėtų aiškiai informuoti duomenų subjektus apie jų asmens duomenų tvarkymą (atskirame dokumente dėl privatumo politikos arba pateikiant duomenų subjektui nuorodą į duomenų valdytojo interneto svetainėje (jeigu tokia yra) pranešimą dėl privatumo *(angl. „privacy notice“)*.[10]

Atkreiptinas dėmesys, kad informavimas *(skaidrumo principo užtikrinimas)* nėra tapatus sutikimui, kaip teisėto asmens duomenų tvarkymo sąlygai, – *duomenų subjektų informavimas yra būtinas visais atvejais, neatsižvelgiant į tai, kokia teisėto asmens duomenų tvarkymo sąlyga vadovaujantis yra tvarkomi asmens duomenys.*

[10] 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupės 2017 m. lapkričio 29 d. skaidrumo užtikrinimo pagal Reglamentą (ES) 2016/679 gairės.

ASMENS DUOMENŲ SAUGUMAS

Duomenų valdytojai, vadovaudamiesi BDAR nuostatomis, privalo imtis tinkamų techninių ir organizacinių priemonių jų renkamų ir tvarkomų asmens duomenų saugumui užtikrinti[11] bei vykdyti kitas pareigas, susijusias su asmens duomenų saugumo pažeidimų (toliau – ADSP)[12] tyrimu, pranešimų VDAI ir duomenų subjektams apie tokius pažeidimus pateikimu ir kt.

Pavyzdžiui, duomenų valdytojai turi užtikrinti, kad *prieigą* prie asmens duomenų turėtų tik tie asmenys, kurių funkcijoms asmens duomenys yra reikalingi.

Dokumentai, pavyzdžiui, rinkėjų parašų rinkimų lapai, turi būti saugomi tinkamai, t. y. nepaliekami lengvai prieinamose vietose nesudarant galimybės daryti tokių dokumentų kopijų ir pan.

Primintina, kad duomenų valdytojai VDAI privalo pranešti apie įvykusį ADSP, jei jis gali kelti pavojų *bent vieno fizinio asmens teisėms ir laisvėms*, išskyrus, kai tikėtina, kad toks ADSP nekels pavojaus fizinių asmenų teisėms ir laisvėms.[13]

Kai dėl ADSP pobūdžio ir rizikos rimtumo kyla *didelis pavojus fizinių asmenų teisėms ir laisvėms,* duomenų valdytojas apie ADSP privalo pranešti *ir duomenų subjektui.*

Ar konkreti situacija yra laikytina ADSP ir apie jį pranešti VDAI ir, kai taikoma, duomenų subjektams yra būtina, *vertinama pagal visas konkrečias faktines*[14] ADSP aplinkybes. Tuo atveju, jei atlikus ASDP vertinimą, duomenų valdytojui kyla abejonių, ar pavojus duomenų subjekto teisėms ir laisvėms galėtų kilti, *rekomenduotina* apie ADSP pranešti VDAI.

POVEIKIO DUOMENŲ APSAUGAI VERTINIMAS

BDAR 35 straipsnyje nustatyta, jog tais atvejais, kai dėl duomenų tvarkymo gali kilti *didelis pavojus* asmenų teisėms ir laisvėms, prieš pradedant tvarkyti asmens duomenis, turi būti atliekamas poveikio duomenų apsaugai vertinimas. Europos Komisijos nuomone, rinkimų metu tai yra susiję su duomenų valdytojo atliekamu sistemingu ir išsamiu su asmeniu susijusių asmeninių aspektų vertinimu (*įskaitant profiliavimą*), kuris turi didelį poveikį asmeniui, taip pat su duomenų valdytojo vykdomu specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymu dideliu mastu.[15] Taigi, jei politinė partija, politinis komitetas ar kandidatas nuspręstų tvarkyti asmens duomenis aukščiau nurodytais būdais, jis turėtų *atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą*[16].

DUOMENŲ SUBJEKTŲ TEISĖS

BDAR duomenų subjektams suteikia teises, aktualias rinkimų metu:

---

[11] VDAI 2020 m. birželio 18 d. Tvarkomų asmens duomenų saugumo priemonių ir rizikos įvertinimo gairės duomenų valdytojams ir duomenų tvarkytojams.

[12] https://vdai.lrv.lt/lt/adsp-ir-dap/pranesimas-apie-asmens-duomenu-saugumo-pazeidima/;https://vdai.lrv.lt/lt/naujienos/vdai-pataria-del-pasitaikanciu-atveju-kai-pranesama-apie-ivykusius-incidentus-kurie-nera-laikomi-asmens-duomenu-saugumo-pazeidimais/; EDAV 2021 m. gruodžio 14 d. gairės Nr.01/2021 „Pavyzdžiai dėl pranešimo apie ADSP“.

[13] BDAR preambulės 75 ir 76 konstatuojamomis dalimis, *vertinant pavojų* paprastai reikėtų atsižvelgti į pavojaus duomenų subjektų teisėms ir laisvėms *tikimybę* ir rimtumą, kuriuos nustatant turėtų būti vertinami asmens duomenų tvarkymo pobūdis, aprėptis, kontekstas ir tikslai. Plačiau *šie kriterijai* aptarti EDAV 2023-03-28 gairėse Nr. 9/2022 dėl pranešimo apie ASDP ir EDAV 2021-12-14 gairėse Nr. 01/2021 gairėse „Pavyzdžiai dėl pranešimo apie ADSP.

[14] Atlikdamas poveikio duomenų apsaugai vertinimą, duomenų valdytojas taip pat turėtų atsižvelgti į pažeidimo metu nukentėjusių duomenų pobūdį, *neskelbtinumą (pavyzdžiui, duomenų atskleidimas apie asmens politine pažiūras),* duomenų kiekį ir kontekstą.

[15] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=COM:2018:638:FIN;

[16] 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupės 2017 m. balandžio 4 d. Poveikio duomenų apsaugai vertinimo (PDAV) gairės, kuriomis Reglamento 2016/679 taikymo tikslais nurodoma, kaip nustatyti, ar duomenų tvarkymo operacijos gali sukelti didelį pavojų.

- Teisę būti informuotam (BDAR 13 ir 14 straipsniai).
- Teisę susipažinti su duomenų subjektų asmens duomenimis, kuriuos tvarko duomenų valdytojas (BDAR 15 straipsnis).
- Teisę reikalauti ištaisyti neteisingus, netikslius ar papildyti neišsamius asmens duomenis (BDAR 16 straipsnis).
- Teisę reikalauti ištrinti duomenų subjekto asmens duomenis, jei duomenų tvarkymas yra pagrįstas sutikimu ir sutikimas yra atšaukiamas arba jei duomenys nebėra reikalingi tikslams, dėl kurių buvo surinkti, arba jei jų tvarkymas yra neteisėtas (BDAR 17 straipsnis).
- Teisę reikalauti apriboti duomenų tvarkymą (BDAR 18 straipsnis).
- Teisę nesutikti su asmens duomenų tvarkymu (BDAR 21 straipsnis) (jei tam yra BDAR numatytos sąlygos).
- Teisę skųsti duomenų valdytojo veiksmus VDAI ir (ar) teismui.

Kiekvienas duomenų valdytojas turėtų įsivertinti, kaip bus įgyvendintos duomenų subjektų teisės, *pavyzdžiui, kaip duomenų subjektas turi pateikti prašymą įgyvendinti savo teises, kokių veiksmų turi imtis atsakingi duomenų valdytojo darbuotojai, kad šios teisės būtų įgyvendintos, ir kt.*[17]

POLITINĖ REKLAMA IR TIESIOGINĖ RINKODARA

Politinė reklama – valstybės politiko, politinės organizacijos, jos nario, rinkimų politinės kampanijos dalyvio, kandidato, jų vardu ir (ar) interesais bet kokia forma ir priemonėmis už užmokestį ar neatlygintinai rinkimų politinės kampanijos laikotarpiu ar tarp rinkimų politinių kampanijų *skleidžiama teigiama ar neigiama informacija, kuria siekiama daryti įtaką rinkimų rezultatams ar paveikti rinkėjų motyvaciją balsuojant rinkimuose arba kurios skleidimu propaguojamas valstybės politikas, politinė organizacija, jos narys ar rinkimų politinės kampanijos dalyvis, kandidatas, taip pat jų idėjos, tikslai ar programa* (Rinkimų kodekso 95 straipsnio 1 dalis).

Tuo pačiu, Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo[18] 2 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad *tiesioginė rinkodara*[19] – veikla, kurios tikslas paštu, telefonu arba kitokiu tiesioginiu būdu siūlyti asmenims *prekes ar paslaugas ir (arba) teirautis jų nuomonės dėl siūlomų prekių ar paslaugų.*

Taigi, politinė reklama nėra laikytina tiesiogine rinkodara, atsižvelgiant į politinės reklamos ir tiesioginės rinkodaros sąvokų turinį (požymius).

Pavyzdžiui, el. laišku raginama palaikyti kandidatūrą, o trumpoji interaktyvi nuoroda buvo nurodoma kaip būdas tokiam palaikymui išreikšti. Potencialiam rinkėjui nėra siūlomos nei prekės, nei paslaugos ir nėra teiraujamasi jo nuomonės dėl prekių ar paslaugų, todėl tokio turinio el. laiškas nėra laikomas tiesioginė rinkodara. Tačiau kandidatas turi užtikrinti, kad asmens duomenų tvarkymas atitiktų BDAR, visų pirma, turėti tokiam asmens duomenų tvarkymui teisinį pagrindą.

Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2025 m. spalio 10 d. pradedamas taikyti 2024 m. kovo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/900 dėl politinės reklamos skaidrumo ir atrankiojo adresavimo, kuriuo yra nustatomos tam tikros asmens duomenų tvarkymo taisyklės. Šis reglamentas nustato atitinkamus reikalavimus politinės reklamos skleidimui ir asmens duomenų tvarkymui politinės reklamos tikslais.

---

[17] VDAI D.U.K. 2019-08-14 Teisė susipažinti su duomenimis. Kaip duomenų subjektas gali ją įgyvendinti?

[18] https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29193/asr.

[19] Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo[19] 81 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad naudoti elektroninių ryšių paslaugas, įskaitant elektroninio pašto pranešimų siuntimą, *tiesioginės rinkodaros tikslu leidžiama tik gavus išankstinį abonento ar registruoto elektroninių ryšių paslaugų naudotojo sutikimą.*

Taip pat atkreipiame dėmesį, kad Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija stebi, ar laikomasi politinės reklamos skleidimo taisyklių.[20]

_____

[20] https://www.vrk.lt/politine-reklama.